

مدیریت مجموعه در محیط الکترونیکی*

نویسنده: اس. پی. سینق (S.P. Singh)

ترجمه: زهرا بتولی

کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کاشان

چکیده:

در این مقاله به طور خلاصه تاثیر تکنولوژی اطلاعات بر مدیریت مجموعه در کتابخانه ها و همچنین روی نقش کتابداران شرح داده می شود. عوامل موثر مدیریت مجموعه در کتابخانه ها و تاکید بر این نکته که ما نیاز به تغییر سیاست مدیریت مجموعه داریم بحث خواهد شد. در این مقاله سعی شده پیرامون فراهم کردن اطلاعات و دسترس پذیری قالبهای الکترونیکی مختلف مثل منابع پیوسته، دیسک فشرده، منابع اینترنتی و وب سایتها همراه با معیارهای ارزیابی آنها و همینطور در مورد سودمندی دروازه های موضوعی و مقایسه ساختار هزینه منابع الکترونیکی متفاوت بحث شود.

مقدمه:

تغییرات، قانون طبیعت است، همانگونه که هم اکنون در کتابخانه ها شاهد آن هستیم کتابخانه ها نیز معاف از تغییرات نیستند. این نوشته محاسبه ای است از سرعت گسترش فناوریهای اطلاعات که تقریباً روی تمام فعالیتهای کتابخانه ها موثر هستند. چند دهه قبل، موقعی که لنکاستر در مورد "جامعه بدون کاغذ" [۱] صحبت کرد این عقیده مسخره به نظر می رسید. ما یک قدم به طرف جامعه بدون کاغذ می رویم جامعه ای که بیشتر کتابخانه های بزرگ خصوصاً کتابخانه های تخصصی بودجه جداگانه ای جهت گسترش مجموعه الکترونیکی اختصاص می دهند. این مسیر پیموده شده آغاز جاییابی یک مجموعه بزرگ با پستهای گسترده، دارای اهمیت بزرگی برای کتابخانه ها است. در این زمان چنین کتابخانه هایی می توانند نیازهای کاربران را با مجموعه خود برآورده کنند. اما امروزه در یک محیط الکترونیکی جایگاه فیزیکی اطلاعات نسبت به دسترسی به اطلاعات دارای اهمیت کمتر است (Harloe and Budd, ۱۹۹۴)

گسترش مدیریت حافظه مجازی:

گسترش مجموعه و مدیریت مجموعه دو واژه ای که اگر چه با هم متفاوتند ولیکن تقریباً مترادف مورد استفاده قرار می گیرند. گسترش مجموعه، انتخاب و فراهم آوری مواد کتابخانه با توجه به نیازهای جاری و احتیاجات آینده، اما مدیریت مجموعه چیزی فراتر از ساختن مجموعه به تنهایی است. مدیریت مجموعه شامل مدیریت استفاده از مجموعه، ذخیره سازی، سازماندهی، و در دسترس پذیر ساختن آن برای کاربران است. نمونه و الگوی کتابداری به طور واضح تغییر پیدا کرده و نقش کتابداران، گوناگون و متفاوت شده است. در حال حاضر کتابداران بیشتر علاقه مند به مدیریت مجموعه اند تا گسترش مجموعه. آنها بیشتر به عنوان یک مفسر اطلاعات عمل میکنند تا یک گزینشگر. آنها به منظور اداره کردن میان برشی سیستم چاپی و سیستم اطلاعاتی الکترونیکی به وسیله به کاربردن مهارتهای برنامه ریزی، انتخاب، تحلیل و همکاری مجموعه، تمایل دارند به جای "مدیران مجموعه" [۲]، "مدیران دانش" [۳] باشند. (Branin, ۱۹۹۴)

اگر چه جانشینی "دانش" برای "مجموعه" باعث شده تا توجه و فکوس روی مدیریت چاپی محلی دورتر شود، با این وجود کتابداران هنوز هم مسئول بررسی تمامی منابع اطلاعاتی جامعه (چاپی و الکترونیکی) و سپس انتخاب، سازماندهی، و نگهداری منابع تشکیل دهنده مجموعه دانش هستند. (Branin, 1994)

عوامل موثر بر مدیریت مجموعه:

اخیراً فرایند مدیریت مجموعه چالش انگیز و پیچیده شده است. عواملی مثل تحقیقات میان رشته ای درون حوزه یا میان حوزه

ای[۴] ، گوناگونی و تغییر نیاز های کاربران ، کثرت قالبهای مواد که ناشی از پیشرفت تکنولوژیکی و محدودیت های بودجه ای است ، وظایف را مشکل ساخته است. اساس فعالیتهای مدیریت مجموعه شامل تحلیل نیاز کاربران ، ارتباطات بین کتابخانه ای یا درون کتابخانه ای[۵] ، گسترش خط مشی ، بودجه ریزی و تخصیص منابع ، گفتگو و مذاکرات قراردادهای ، کلان ارزیابی مجموعه ، ریز ارزیابی انتخاب ، نگهداری یا وچین مجموعه ، و ارزیابی سیستم می باشد.(Friend, 2000) . مجموعه این فعالیتهای پیشرفت خواهد کرد همانطور که محصولات ارتباطی و اطلاعاتی جدید امکان دسترسی به اطلاعات ارتباطی را افزایش می دهد.

گلندا تورنتون مدیر کتابخانه دانشگاه دولتی کلواند مطالبی در مورد تاثیر منابع الکترونیکی بر مجموعه سازی ، گزینش موضوعی ، و اشتراک دارد. او افزایش مجموعه منابع الکترونیکی را پیش بینی می کند و پیشگویی میکند که اهمیت اشتراک به علت تفاوت منابع الکترونیکی نسبت به منابع سنتی افزایش پیدا خواهد کرد. زیرا منابع الکترونیکی به آسانی می تواند تقسیم شوند. (Nisonger, ۲۰۰۰). او اضافه میکند که نقش گزینشگران به شدت تغییر پیدا خواهد کرد. که این ناشی از کاهش بودجه محلی تحت کنترل و این واقعیت که انتخاب منابع الکترونیکی گرایش پیدا میکند به یک فعالیت گروهی نسبت به یک فعالیت شخصی .

خط مشی مدیریت مجموعه و نیاز برای تغییرات:

کلمه "خط مشی"[۶] یعنی مجموعه ای از رهنمودهای در نظر گرفته شده و رشد یافته برای مقاصد خاص. خط مشی به شکل فرمول در آوردن و تنظیم کردن بیانیه ماموریت سازمانی و برنامه استراتژیک در ذهن است. خط مشی مدیریت مجموعه باید پیوند نزدیکی با برنامه های عام و خاص سازمان داشته باشد. یک خط مشی خوب میتواند در مورد هماهنگی نزدیک میان نگهداری کامند و خدمت که این دو به عنوان وسایل برنامه ریزی برای مدیریت هستند ، اطمینان حاصل کند. و لازم است اولویتی برای سازندگان خط مشی و مجریان آن در نظر گرفته شود. کتابخانه ها وارد عصر الکترونیک میشوند در نتیجه نیاز به خط مشی دسترسی یکپارچه به اطلاعات دارند. به هر حال یک خط مشی دسترسی الکترونیکی باید به منظور بیمه کردن نگهداری اطلاعات و دسترسی همیشگی برای جستجوکنندگان اطلاعات ، یک خط مشی بایگانی هم داشته باشد .

قالبهای الکترونیکی و ارزیابی آنها:

هم اکنون تعداد زیادی قالبهای الکترونیکی که ناشی از ظهور فناوریهای جدید است در دسترس هستند . دیسک فشرده ، مجله الکترونیکی ، کتاب الکترونیکی و شبکه جهانی وب جزء پیشرفتهای اخیر هستند. در واقع قطع بودجه ها و افزایش هزینه مواد باعث شده که منابع الکترونیکی و شبکه ها برای کتابداران جذاب تر شود و آنها نیز بیشتر به سیستم پیوسته ، بانک اطلاعاتی الکترونیکی و کارگزاران تجاری اعتماد و تکیه کنند. پیشرفتهای الکترونیکی آنقدر با سرعت زیاد اتفاق می افتد که نمی توانیم تعیین کنیم که چه قالبی باید خریداری شود ، چه ابزاری هزینه - کارایی[۷] بیشتری جهت استفاده دارد و چه قالبی هزینه - کارایی بیشتری برای استفاده آینده خواهد داشت.

خدمات جستجوی پیوسته[۸]:

اولین شکل ابزار اطلاعاتی الکترونیکی که در دهه ۱۹۶۰ وارد بازار شد ، خدمات جستجو و اطلاع رسانی پیوسته بود که توسط میزبانانی مثل دایالوگ ، بی آر اس ، اس دی اس فراهم شد. با استفاده از این امکان ، انکهای اطلاعاتی روی سیستم کامپیوتر میزبان نصب شده و بدین وسیله امکان جستجو برای کاربران شخصی یا کتابخانه به طور رایگان ارائه می شد. کاربران با استفاده از ارتباط تعاملی[۹] و با استفاده از کامپیوتر و کانالهای ارتباطی به وسیله سیستم رایانه میزبان جستجو میکردند. امکان جستجوی پیوسته در ابتدا خیلی گران و هزینه بر بود اما به تدریج از لحاظ هزینه- کارایی و کاربر پسند بودن[۱۰] رشد پیدا کرد. در نتیجه کاربر نهایی به راحتی قادر به جستجو در پایگاه داده های پیوسته می شود. خدمات جستجوی پیوسته به دلیل جامعیت اطلاعات که در دسترس قرار دارند خیلی محبوب شدند. بعضی از مشهورترین این خدمات مثل Ovid online and LexisNexis ، STN Easy ، DialogWeb ، OCLC FirstSearch می باشند.

معیار انتخاب:

بر اساس نظر فوستر (Forrester) و رونالدز (Rowlands) و رولی (Rowley)

Forrester and Rowlands (1998) and Rowley (1998)

نکات مهم زیر باید هنگام انتخاب یک سرویس جستجوی پیشرفته مورد توجه قرار گیرد.

- شمار بانکهای اطلاعاتی عرضه شده
- امکانات جستجو و بازیابی
- رابط جستجو [۱۱] (رابط کاربر ساده و پیشرفته)
- ساختار بانک اطلاعاتی و قالب پیشینه
- هزینه
- زمان لازم جهت گسترش امکانات جستجو
- امکان جستجو بین بانکهای اطلاعاتی
- وسایل ارتباطی
- خدمات پشتیبانی
- امکانات اضافی مثل خدمات آگاهی رسانی جاری [۱۲]

موقع دسترسی به این خدمات کاربر نیاز به آشنایی با رابط جستجو و حق انتخاب انواع جستجو دارد. کاربران باید در ایجاد راهبرد جستجو مهارت داشته باشند. و توانایی موشکافی یک راهبرد جستجو را در حالیکه از این خدمات استفاده می کنند داشته باشند. راندمان و کارایی ، نکته مهمی است. زیرا اگر کاربری برای مدت طولانی از خدمات پیوسته استفاده کند ، مسلماً هزینه خدمات بالا خواهد رفت. اگر چه ، قیمت خدمات جستجوی پیشرفته در حال پایین آمدن است. و حتی بعضی بانکها که جهت ارائه خدمات خود حق الزحمه ای دریافت میکردند هم اکنون خدمات خود را بدون هزینه ارائه می کنند.

دیسک فشرده [۱۳]:

فناوری دیسک فشرده در اواسط دهه ۱۹۸۰ معرفی و تا دهه ۱۹۹۰ به رشد سرسام آور خود همچنان ادامه داد. از این قالب بیشتر جهت استفاده از منابع مرجع مثل دایره المعارفها ، فرهنگهای لغت ، راهنماها و امثال آن استفاده می شود. اگر چه سرمایه گذاری ابتدایی دیسک فشرده زیاد است اما از آن جهت که از لحاظ شمار کاربران محدودیت ندارد هزینه – کارایی زیادی دارد. دیسک فشرده به دو صورت قابل استفاده است . دیسک فشرده را میتوانیم روی یک کامپیوتر شخصی و بوسیله گرداننده دیسک فشرده استفاده کنیم. همچنین میتوانیم آن را روی یک شبکه محلی نصب کنیم تا شمار زیادی از کاربران بتوانند از آن استفاده کنند. تقاضا برای فناوری دیسک فشرده رو با افزایش است و بیشتر کتابخانه ها عرضه کننده وسایل اطلاعاتی روی دیسک فشرده هستند.

معیارهای انتخاب دیسک فشرده:
لاگاردیا و هابر (LaGuardia and Huber)

[LaGuardia and Huber \(1992\)](#)

پیشنهاد می کنند کتابداران به هنگام انتخاب دیسک فشرده به نصب آسان ، قیمت منصفانه ، تکنیکهای خوب پشتیبانی و محدودیتها و شرایط منصفانه مجوز دیسک فشرده توجه کنند .

چاودهار (Chowdhury)، مامبرت (Mambretti) و رولی و سلاک (Rowley and Slack)

[Rowley and Slack \(1997\)](#) و [Mambretti \(1998\)](#), [Chowdhury \(1999\)](#)

پیشنهاد می کنند ارزیابی دیسک فشرده براساس موارد زیر صورت گیرد:

- اعتبار ناشر
- محتوا و پوشش بانک اطلاعاتی
- جاری بودن بانک اطلاعاتی و بسامد روزآمد کردن
- کیفیت فناوری ، شامل بودن راهنمای کاری و پشتیبانی کاربر
- نوع و اقتضاء اطلاعات
- پرمایگی و یا محتوای تخصصی
- درجه تعاملی [۱۴]
- تسهیلات و سرعت دسترسی به اطلاعات
- عمر مفید محصول
- رابط کاربر [۱۵]

- استاندارد کردن
- هزینه
- تسهیلات مورد نیاز

منابع اینترنتی:

اینترنت به عنوان " شبکه شبکه ها" تعریف شده است. اینترنت در دهه ۱۹۹۰ دورنمای جدیدی را برای جستجو کنندگان اطلاعات باز کرد. اینترنت یک توزیع کننده وسیع و یک وسیله تجاری و محبوب ارتباطات شده است که قابل دسترسی برای میلیونها فرد و سازمان است. در حال حاضر میزان زیادی اطلاعات به وسیله اشخاص و سازمانها از طریق شبکه جهانی وب [۱۶] ، در دسترس ساخته شده است. گروه زیادی از منابع مرجع بدون هزینه روی وب قابل دسترس هستند.

معیار انتخاب:

معیارهای انتخاب ابزارهای اینترنتی تکامل یافته از معیارهای تعیین شده برای مطالب چاپی است. اگرچه منابع الکترونیکی نیاز به مجموعه وسیعی از معیارها جهت پوشاندن تغییرات منظمی که در محصولات و روشهای دسترسی آنها اتفاق می افتد دارند. (Davis, 1997) (منابع اینترنتی بر طبق موارد زیر ارزیابی شوند: Pratt et al. , 1996)

- کیفیت ، چگونگی و اعتبار محتوا
- اهمیت پوشش دهندگان منابع
- جامعیت و تمامیت [۱۷]
- درجه ارتباط اطلاعات
- استفاده آسان
- ثبات و پایداری
- هزینه و حق مولف
- نرم افزارها و سخت افزارهای مورد نیاز

مشکلات استفاده از منابع اینترنتی:

اگر چه اینترنت به عنوان یک ابزار مناسب جهت استفاده پژوهشگران مورد توجه قرار گرفته ، با این وجود اینترنت نیز بدون مشکل نیست. یکی از این مشکلات اطلاعات بازیابی نشده و یا ویرایش نشده ای است که در اینترنت موجود است. علاوه بر این به دلیل کثرت وب سایتهای موجود کاربر نمی تواند لیست کاملی از آدرس آنها را جهت دسترسی مستقیم داشته باشد. در نتیجه جهت جستجو و بازیابی اطلاعات از موتور جستجوها استفاده می کند که در اغلب مواقع ممکن است در بین شمار زیادی از سایتهای بازیابی شده نیاز به انتخاب مجدد جهت به دست آوردن اطلاعات مفید باشد. علاوه بر این به دلیل پویا بودن اینترنت سایتهای بسیاری بدون هیچگونه اطلاع یا هشدار ناپدید می شوند . یکی دیگر از مشکلات اینترنت سرعت پایین دسترسی به اطلاعات است هنگامیکه کاربران زیادی به طور هم زمان به اینترنت متصل می شوند.

معیار انتخاب سایتهای وب:

چاپمن (Chapman)، سینق (Singh)، سپیلر (Spiller) و سویتلند (Sweetland)
 Chapman (2001), Singh (2003), Spiller (2000) and Sweetland (2000),

پیشنهاد می کنند هنگام ارزیابی وب سایتهای کاربران باید موارد زیر را امتحان کنند و مورد بررسی قرار دهند:
اعتبار: تامین کنندگان مالی سایتهای ضامن اصلی جاری بودن و اعتبار سایتهای هستند که آنها ممکن است یک سازمان دولتی ، موسسه آموزشی و یا یک سازمان در یک ناحیه موضوعی خاص باشد. که در واقع آنها مسئول قرار دادن اطلاعات روی وب هستند. که میتواند یک نویسنده شناخته شده ای باشد که از طریق بررسی و کنترل آثار دیگری از او که روی وب موجود است میتوان به اعتبار او پی برد . آدرسهای ایمیل و شماره تلفن نویسندگان و ناشران می تواند در اعتبار دادن به اطلاعات و منابع کمک کند.

هدف، پوشش/دامنه: سایتهای وب میتوانند در بیان مقاصد خود همراه کننده باشند. بنابراین هدف سایتهای باید به دقت مورد ارزیابی قرار گیرد. دامنه و پوشش سایتهای نیز لازم است بر حسب تنوع و کیفیت منابع پوشش دهنده آنها بررسی و کنترل

شوند.

دقت و درستی: اگر چه دقت سایتها به سادگی قابل تعیین کردن نمی باشد اما بررسی جزئی دقت یک قسمتی از اطلاعات که روی سایت وب عرضه میشود می توانند نشانه ای از دقت آن سایت باشد. یک نشانه مثبت برای سایتها وب این است که آنها لیستی از منابعی را که اطلاعات خود را طبق آنها عرضه میکنند روی سایت وب خود بیاورند در واقع این دعوتی است برای کاربران به منظور پیشنهاد اصلاح و غلط گیری . همچنین این عمل علامتی است جهت نشان دادن تلاش سایت برای روزآمد کردن خود.

دسترس پذیری: دسترس پذیری یک سایت وب یک مسئله قابل تامل و مهم است . یک سایت وب ممکن است حساس به نرم افزار یا حساس به مرورگر باشد. شمار تصاویر روی سایتها وب تاثیر مهمی روی سرعت دسترسی به آن دارد. دسترسی به بعضی سایتها نیاز به ثبت نام دارد(جهت هزینه و ورودیه) بنابراین کاربر جهت دسترسی به سایت می تواند رمز عبور خود را وارد کنند.

تسهيلات: تسهیلات در واقع آسانی استفاده از سایتها و به دست آوردن دسترسی به اطلاعات مرتبط است. به عنوان مثال بعضی پایگاههای اطلاعاتی روی وب ، اطلاعات تمام متن ارائه میکنند. این پایگاهها، امکاناتی مثل جستجوی مجاورتی ، محدودیت کلمه همجواری، اصطلاحنامه های پیوسته و نمایه های موضوعی ارائه میکنند.

ارایش و ترکیب: آرایش و طراحی سایتها و اینکه کاربران به راحتی بتوانند در سایت مورد نظر هدایت شوند ، در مرحله دوم اهمیت در مورد محتوا و مضمون سایتها قرار دارد. به هر حال ، نمایش و ارائه ضعیف محتوا می تواند یک مانع محکم جهت پذیری و استفاده سایت باشد.

یکدستی: هر صفحه از سایت وب لازم است از الگوها و قاعده های شبیه پیروی کند. اگر چه این قاعده اغلب به وسیله طراحان صفحات وب رعایت نمی شود.

جاری بودن: جاری بودن اطلاعات نکته خیلی مهمی در مورد موضوعاتی مثل علوم و تکنولوژی است. منابع الکترونیکی به طور طبیعی بیش از همتای چاپی خود روزآمد می شود. تاریخ روز آمد کردن صفحات وب باید در آنها نشان اده شود.

بایگانی: مواد چاپی می تواند برای مدت زیادی نگهداری شوند اما یک نکته با اهمیت در مورد منابع الکترونیکی این است که آیا مواد در این قالب می تواند بایگانی شود یا نه .

مجوز: شناخت الزامات و مسئولیتها و تعهدات مجوز الزامی است .

هزینه: بسیاری تامین کنندگان مالی سایتها بوسیله موسسات تجاری از طریق اشتراک یا خریداری در دسترس هستند . بعضی از این وب سایتها اطلاعاتی را ارائه میکنند که روی دیسک فشرده یا از طریق منابع پیوسته نیز در دسترس هستند . هر قالب لازم است مورد امتحان و بررسی قرارگیرد تا مشخص شود که کدام قالب هزینه – اثربخشی بیشتری دارد.

جستجوی موضوعی روی اینترنت:

اخیرا تعداد زیادی از متون و منابع از طریق اینترنت در دسترس هستند که یک جستجوگر در اغلب اوقات نیاز به صرف زمان زیادی دارد تا بین اطلاعات بازیابی شده ، دست به انتخاب اطلاعات مرتبط بزند. جهت حل این مشکل ، متخصصان اطلاع رسانی و کارشناسان موضوعی ، یک دروازه موضوعی خلق کردند که شامل منابعی با کیفیت بالا روی یک موضوع هستند .از جمله این دروازه های موضوعی می توان به چند مورد اشاره کرد : (BUBL Link www.bubl.ac.uk/link) پوشش دهنده موضوعات آکادمیک (www.bized.ac.uk biz/ed) مرکز توجه آن تجارت است و (social sciences www.sosig.ac.uk) که در مورد علوم اجتماعی است .

مهمترین معیارهای دروازه های موضوعی:

دروازه های موضوعی [۱۸] : (Spiller, 2000) و (Bradley, 1999)

- جمع آوری شده بوسیله متخصصان اطلاع رسانی و کارشناسان موضوعی هستند که وظیفه جمع آوری و سازماندهی منابع اطلاعاتی وب را برعهده دارند.
- شامل منابعی با کیفیت بالا و کمیت نسبتاً کم و گزینشی هستند.
- هدف و توجه اصلی آنها روی گروه شنوندگان خاص است و از معیایهای ارزیابی صریح و روشن جهت انتخاب منابع استفاده می شود.
- تاکید اصلی آنها بیشتر روی محتوا و مفهوم منابع اطلاعاتی است نسبت به جایگاه آنها.

- شامل اطلاعات با ارزش و روزآمد است اما روز آمد کردن آنها نسبت به موتور جستجو کمتر است.

معيار انتخاب بين قالبهاي الكترونيكي:

هنگامیکه مواد در قالبهای مختلف الکترونیکی تولید می شود ، فرایند انتخاب نیز پیچیده تر می شود. کتابداران برای انتخاب رسانه اطلاعاتی پویا و جدید نیاز به خط مشی انتخاب دارند . بعضی نکات مهم جهت ارزیابی این منابع در موقع انتخاب در شامل : (Spiller , 2000)

بسامد/استفاده[19]: منظور از بسامد استفاده ، بسامدی است که احتمالاً یک پایگاه داده ها ویژه یا یک وسیله اطلاعاتی مورد استفاده قرار میگیرد. منابعی که بسامد استفاده از آنها کمتر یعنی تقاضای کمتری برای آنها است ، اگر به شکل الکترونیکی باشند از طریق میزان پیوسته درونخطی در دسترس قرار می گیرند و اگر به شکل چاپی باشند ، از طریق امانت بین کتابخانه ای در دسترس هستند . اما منابعی که بسامد استفاده آنها بالاست لازم است در شکل دیسک فشرده خریداری شوند زیرا هزینه - کارایی دیسک فشرده بالاتر است.

شمار/استفاده کنندگان: اگر یک منبع بسامد تقاضای زیادی بوسیله تعداد زیادی کاربر داشته باشد بهترین انتخاب برای تهیه این منبع به شکل دیسک فشرده است. یک مزیت دیگر دسک فشرده ، این است که دیسک فشرده به دو صورت قابل استفاده است . دیسک فشرده ممکن است به صورت مستقل در دسترس تعدادی کمی کاربر جهت استفاده از پایگاه داده ها قرار گیرد و یا ممکن است به عنوان قسمتی از یکسری پایگاه داده شبکه ای از طریق یک سیستم شبکه ای در دسترس قرار گیرد. مورد استفاده دوم جهت نگهداری و نیاز برای پشتیبانی فنی به هزینه بالایی نیازمند است . این هزینه به همان اندازه ای است که جهت تامین وجه دوره ای جهت بهبود و ترفیع سیستم مورد نیاز است.

امکانات جستجو: نسخه الکترونیکی که اجازه جستجوی خودکار یک منبع را میدهد احتمالاً به نسخه چاپی ترجیح داده میشود که به طور واضح این مورد بیشتر د رمورد اطلاعات مالی و کتابشناختی به کار میرود. اگر چه بعضی از پایگاه داده ها از جمله مدلاین که به شکل دیسک فشرده و با حجم و گنجایش بالا آنقدر بزرگند که نیاز به یک میزان زیادی زمان جهت جستجو دارند.

دسترس پذیری: بعضی نشریات چاپی در دسترس مشتریان است که نسخه الکترونیکی آن نشر را خریداری می کنند . مشتریان باید جهت دستیابی به نسخه چاپی ، نسخه الکترونیکی آن را بخرند تا با صرف هزینه کمی نسخه چاپی آن را هم در دسترس داشته باشند . این در مورد بسیاری مجله های الکترونیکی صادق است . این موقعیت ممکن است تغییر کند اما تا زمانیکه این عمل انجام شود کتابداران باید به فکر پرداخت اضافی دو برابر برای دو نسخه از یک محصول شبیه (مگر اینکه هر دو واقعاً مفید باشند) باشند خصوصاً موقعی که بودجه کتابخانه در حال کم شدن باشد.

بایگانی: دوام منابع الکترونیکی و اینکه آیا آنها می توانند برای یک مدت طولانی بایگانی شوند یک مسئله مهم و قابل توجه است . یک کتابدار باید به این مسئله توجه کند که چه اتفاقی خواهد افتاد موقعی که سخت افزار یا نرم افزار مورد استفاده جهت دسترسی به مواد قدیمی تر منسوخ شود.

ماهیت حوزه موضوعی: اگر مرکز توجه و استفاده روی یک میزان کمی از منابع متمرکز شده باشد فراهم آوری منابع به شکل چاپی یا به شکل دیسک فشرده ممکن است ترجیح داده شود. اما اگر مرکز توجه کتابخانه گوناگون و چند رشته ای باشد به طور طبیعی دسترسی به اطلاعات از طریق کارگزاران پیوسته ممکن است هزینه - کارایی بالاتری داشته باشد.

ساختار قیمت قالبهاي متفاوت:

دو فاکتور مهم جهت ساختار قیمت برای منابع الکترونیکی وجود دارد . یکی از آنها "access vs ownership" و دیگری "fixed vs variable fee" است. مقایسه مستقیم رسانه های داده شده در جدول ۱ تا حدودی معتبر است همانطور که کاراکترها و صفات ویژه آنها متغیر است.(Bertha, 1998)

نتیجه گیری :

در محیطهای الکترونیکی امروزی ، گسترش مجموعه به مدیریت مجموعه تبدیل شده است. کتابداران باید به عنوان مدیران دانش عمل کنند و مهارتهای برنامه ریزی ، انتخاب ، تجزیه و تحلیل و هماهنگی مجموعه را به کار بگیرند. تا بتوانند در مورد اشتراک منابع چاپی و الکترونیکی مدیریت کنند. کتابداران باید به دسترس پذیری و قابلیت استفاده از قالبهای الکترونیکی گوناگون توجه کنند تا بتوانند بهترین اطلاعات را به تمام کاربران در کمترین زمان ممکن ارائه دهند. وب ، منابع جدیدی در مورد

مدیریت مجموعه در سراسر جهان معرفی میکند.

منابع چاپی نیز مشکلات خاص خود را دارند. به طور مثال دسترسی به "انتشارات خاکستری" [۲۰] که تا حد زیادی ناشناخته هستند و سریعاً خارج از چاپ می شوند. انتشارات خاکستری موادی هستند که به صورت رسمی منتشر نشده اند و معمولاً در بازار نمی توان آنها را تهیه کرد و معمولاً از نظر کتابشناختی به سختی می توان آنها را ردیابی و پیدا نمود. به طور مشابه منابع الکترونیکی نیز به طور ذاتی مشکلاتی دارند. که مهمترین آنها تخطی از حق کپی رایت می باشد. هرچند در مقایسه با منابع چاپی ، منابع الکترونیکی جهت تشخیص ، سفارش ، دریافت و دسترسی آسان هستند. علاوه بر این با تغییر روی تاکید بر دسترسی به جای مالکیت بیشتر کتابخانه ها در حال تغییر روش خود در زمینه مدیریت مجموعه و فراهم کردن خدمات اطلاعاتی خود هستند. پیشرفت تکنولوژی این امکان را به ما میدهد تا منابع الکترونیکی تولید کنیم که بتواند نیازهای چند بعدی کاربران را فراهم کنند و کاربران از این منابع نسبت به منابع چاپی گذشته راضی تر هستند.

ارائه	شیوه	درونخطی (با واسطه)	دیسک فشرده ایستگاه منفرد	دیسک فشرده در شبکه محلی	بانک اطلاعاتی نصب در محل	اینترنت
امکانات مورد نیاز سیستمی	سخت افزار	-	کم	زیاد	زیاد	-
	نرم افزار	-	-	متوسط (نرم افزار شبکه)	زیاد	-
	نرخ داده پایگاه	متغیر	ثابت (متوسط)	ثابت (زیاد)	ثابت (خیلی زیاد)	رایگان تا متغیر
ملزومات نیروی انسانی	نگهداری سیستم	کم	خیلی کم	زیاد	زیاد	خیلی کم
	آموزش بهره گیر نهائی	متوسط - زیاد	متوسط	متوسط	کم - متوسط	کم - متوسط
کیفیت سیستم	دسترسی	محدود	محدود	نامحدود	نامحدود	نامحدود
	روزآمدی پایگاه	خیلی خوب	متوسط - بد	متوسط - بد	خوب	متغیر
	پوشش زمانی بانک اطلاعاتی	خیلی خوب	متوسط	متوسط	خوب	متغیر
	استفاده از سیستم	عمدتاً هزینه دارد	رایگان	رایگان	رایگان	رایگان

زیاد	زیاد	زیاد	متوسط - زیاد	متوسط	پذیرش بهره گیران
متوسط	پایین - متوسط	پایین - متوسط	پایین - متوسط	بالا	کیفیت نتایج کاوش

جدول شماره ۱- مقایسه ساختارهای قیمتگذاری اطلاعات در رسانه های الکترونیکی گوناگون

پانوشتها:

- [1] - Paperless society
- [2] - Collection manager
- [3] - Knowledge manager
- [4] Inter – and intra – disciplinary research -
- [5] Inter – and intra library communication
- [6] Policy
- [7] - cost - effective
- [8] - Online search services
- [9] - Interactive communication
- [10] - User – friendly
- [11] Search interfaces
- [12] current awareness services
- [13] - CD - ROMs
- [14] - Degree of interactivity
- [15]- User interface
- [16] - World Wide Web
- [17]- comprehensiveness and completeness
- [18] - subject gateways
- [19] - Frequency of use
- [20] - gray literature

References

- Bertha, E., 1998, "Comparison of pricing structures of information on various electronic media", Aslib Proceedings, 50, 2, 32-6.
- Bradley, P., 1999, The Advanced Internet Searcher's Handbook, Library Association Publishing, London.
- Branin, J.J., 1994, "Fighting back once again: from collection management to knowledge management", Johnson, P., MacEwan, B., Collection Management and Development: Issues in an Electronic Era, American Library Association, Chicago, IL, xi-xvii.
- Branin, J.J., 1998, "Shifting boundaries: managing research library collections at the beginning of the twenty-first century", Collection Management, 23, 4, 1-17.
- Chapman, L., 2001, Managing Acquisitions in Library and Information Services, 2nd ed., Library Association Publishing, London.

Chowdhury, G.G., 1999, *Introduction to Modern Information Retrieval*, Library Association Publishing, London.

Davis, T.L., 1997, "The evolution of selection activities for electronic resources", *Library Trends*, 45, 3, 391-403.

Forrester, W.H., Rowlands, J.L., 1998, *The Online Searcher's Workbook*, Library Association Publishing, London.

Friend, F.J., 2000, "Policy: politics, power and people", Gorman, G.E., *International Yearbook of Library and Information Management 2000/2001*, Scarecrow Press, Lanham, 45-58.

Harloe, B., Budd, J.M., 1994, "Collection development and scholarly communication in the era of electronic access", *Journal of Academic Librarianship*, 20, 2, 83-7.

LaGuardia, C.M., Huber, C., 1992, "Digital dreams: a CD-ROM user's wish list", *Library Journal*, 117, 2, 40-3.

Mambretti, C., 1998, *CD-ROM Technology: A Manual for Librarians and Educators*, McFarland, NC.

Nisonger, T.E., 2000, "Introduction", *Library Trends*, 48, 4, 639-44.

Pratt, G.F., Flannery, P., Perkins, C.L.D., 1996, "Guidelines for Internet resource selection", *College & Research Libraries News*, 57, 3, 134-46.

Rowley, J., Slack, F., 1997, "The evaluation of interface design on CDROMs", *Online & CDROM Review*, 21, 1, 3-13.

Rowley, J.E., 1998, *The Electronic Library*, 4th ed., Library Association Publishing, London.

Singh, S.P., 2003, "Evaluation of electronic reference sources", *DESIDOC Bulletin of Information Technology*, 23, 2, 43-7.

Spiller, D., 2000, *Providing Materials for Library Users*, 6th ed., Library Association Publishing, London.

Sweetland, J.H., 2000, "Reviewing the World Wide Web - theory versus reality", *Library Trends*, 48, 4, 748-68.

منبع:

Singh, S.P. Collection management in the electronic environment.

Managing Library Finances. Volume 17 Number 2 2004 pp. 55-60, Copyright © MCB University Press ISSN 0888-045x

<http://docserver.emeraldinsight.com>